

Liisa-Ly Pakosta
Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 08.12.2025 nr 8-1/9866-1

Meie 22.12.2025 nr 1.1-20/252022

Digiühiskonna arengukava 2035 eelnõu osas arvamuse esitamine

Austatud proua minister

Täname võimaluse eest esitada arvamus Eesti digiühiskonna arengukava 2035 (DÜAK) osas. Riigi Infosüsteemi Amet teeb alljärgnevad ettepanekud:

DÜAK seosed teiste strategiadokumentidega

1. Palume täpsustada, kuidas ning millises ajaraamis seotakse uus arengukava digiühiskonna programmiga. Samuti palume võimalusel selgitada programmi struktuuri, arvestades et sealt tuleb välja eelarve jaotus (meetme ja tegevuse tasand). Muuhulgas palume arvestada kesksete digiteenuste ja küberturvalisuse seostega. Näiteks paljud küberturvalisuse investeeringud on eraldamatult seotud teenuste arendamisega.
2. Palume täiendavalt täpsustada DÜAK põhidokumendi ja Lisa 2 vahelist seost. Muuhulgas soovitame konkreetselt kirjeldada, kas prioriteetsena nähakse põhidokumendis või Lisas 2 loetletud tegevusi.
3. Soovitame lisada loetelu olemasolevatest DÜAKiga seonduvatest valgetest raamatutest ja nende rakenduskavadest tervikliku ülevaate eesmärgil.
4. Soovitame peatükki "Olemasolevad koostööd teiste valdkondadega" täiendada viidetega vastavatele koostöökokkulepetele valdkondade ülese koostöö hetkeseisu sisustamise eesmärgil.

Mõisted

5. Dokumendis kasutatakse riigiportaali eesti.ee tähistamiseks kas „eesti.ee“ või „riigiportal“. Soovitame läbivalt kasutada ühte neist või kokku „riigiportal eesti.ee“. Samuti palume kaaluda üldnimetuse „teabevärvad“ sissetoomist, mis hõlmab endas nii riigiportaali eesti.ee kui ka andmed.eesti.ee.
6. Soovitame eelistada mõistet „andmestikud“ mõistele „andmekogud“. Viimane neist mõistetest on aja jooksul oma väärtust märkimisväärselt kaotanud, tähistades parimal juhul alamosa andmestikest ja kehvemal juhul on ekslikult kasutuses sünonüümina mõistetele "andmebaas", "infosüsteem" jne. Vastukaaluks mõiste „andmestikud“ on kasutuses läbipaistva andmetöötamise valdkonnas, teenides DÜAK 2035 eesmärgi.
7. Soovitame eelistada mõistet "masinmõistetav" mõistele „masinloetav“. Esimene neist seostub struktureeritud ja kvaliteetsete andmestike kui tehisarv eesmärgipärase kasutuse eeldusega. Vastukaaluks masinloetav ei too piisavalt esile eesmärgipärase andmetöötamise põhimõtete olulisust.

8. Palume mõiste “EUDI digikukkur” asemel kasutada ametlikku mõistet “Euroopa digiidentiteedikukkur” terminoloogilise ühtsuse huvides.

Praegune kontekst

9. DÜAKi sissejuhatuses on tabavalt öeldud, et praeguse ajajärgu nõudlikus olukorras vajavad Eesti digiriigi strateegilised eesmärgid kohendamist ja fookus radikaalset teravdamist. Samal ajal muutub tehnoloogia haldamine eksponentsiaalselt keerukamaks, nõudes laiapõhjalist teadlikkust uute tehnoloogiate võimalustest ja riskidest. Eeltoodu vaimus tuleks dokumendi alguses konteksti loovas peatükis eriliselt rõhutada hariduse ja ekspertide järelkasvu vajaduse teemat ning see oluliselt detailsemalt sisse põimida ka alameesmärkidesse. Avaliku sektori IKT peab olema tellija rollis, et tekiks kaasaegseid digi- ja küberteadmisi ning huvi omav põhi- ja keskkoolilõpetajate seltskond.
10. Soovitame suurendada Eestisse andmekeskuste rajamise rõhku, muuhulgas selgitades DÜAKis seda soodustavaid meetmeid. Praeguse kavandi viited suveräänsele arvutusvõimekusele (põhidokumendis) ning andmekeskustele (Lisa 4, lk 19) võivad jääda märkamatuks. Samas on andmekeskused oluline eeldus tehisaru suveräänseks kasutamiseks.
11. Soovitame täiendavalt selgitada, milles seisneb IKT-teenuste krooniline killustatus ning millistel kaalutlustel on see digiriigi peamine siseriiklik pidur. Samuti soovitame täiendavalt selgitada seost dubleeriva andmekorje ning julgeolekuriskide vahel.
12. Soovitame rõhutada, et geopoliitiline vastasseis ei avaldu üksnes üksikrännakute või intsidentidena, vaid pikaajalise surve ja katkematu mõjutustegevusena. Selles Eesti eesmärkide saavutamine eeldab selget vastutusjaotust, otsustusvõimekust ja järjepidevat juhtimist üle asutuste.
13. Soovitame riigi ja erasektori koostöös rõhutada väärtusloomet. Seega riigi ja erasektori koostöö fookus peab laienema idufirmade toetamiselt kogu majanduse laiahaardelisele andmepõhisele ümberkujundamisele (mitte vaid digitaliseerimisele) ning andme- ja tehisaru võimekuse tõstmisele.

Alaeesmärk 1. Maailma parim digiriigi kasutajakogemus

14. Palume riigi kesksete digiteenuste pakkumist ja vahendamist rõhutada 1. alaeesmärki läbiva suunana, kuna see hõlmab kõiki loetletud võtmesuundasid. Samuti palume käsitleda personaalse riigi ja kasutajakeskseid teenuseid tervikuna, mis toob esile kesksete digiteenuste olulisuse. Praeguses kavandis on need jaotatud 1. ja 3. võtmesuuna vahele, mis võib killustada tervikvaate loomist.
15. Palume olulisena rõhutada, et kasutajakeskse visiooni realiseerumine eeldab teenuste arendamise kõrval ka protsesside, rollide ja teenuste omandimudelite muutumist üle organisatsioonipiiride. See aitab esile tuua, et personaalse riigi rakendamine pole üksikute teenuste arendusprojekt, vaid erinevate teenuste kogumiku teadlik juhtimine.
16. Soovitame täiendada peatükki rõhutusega, et maailma parim digiriigi kogemus peab olema ka turvaline ja turvalisus võiks olla kasutajakogemusse sisse kirjutatud nt "*security by design*" põhimõtetega. Praeguses kavandis on võtmesuundades küll sõnadega mainitud "turvalisust", kuid personaalriigi ega andmepõhise ühiskonna puhul pole seda sisu poolest mainitud.
17. Soovitame andmepõhise otsustamise võimaldamist rõhutada ka 2. võtmesuunas.
18. Soovitame võtmesuund 3 ümber nimetada kui "Tulevikukindla digiriigi keske alustaristu komponendid ja teenused.". See seostub muuhulgas punktis 14 mainitud riigi kesksete digiteenuste olulisusega.

19. Palume 3. võtmesuunas üle hinnata Eesti digiriigi kesksete komponentide loetelu. Riigi Infosüsteemi Amet on valmis panustama loetelu sõnastamisse koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga.
20. Palume täiendada 3. võtmesuunda rõhutusega, et eID valdkonna tegevused lähtuvad identiteedihalduse ja elektroonilise identiteedi valgust raamatust. See on oluline nende dokumentide sidumiseks.
21. Palume 3. võtmesuunas rõhutada kesksete teenuste seas ka riigivõrku kui riigiasutuste ja ühiskondlikult oluliste ettevõtete toimepidevuse tagajat kriisiolukordades. Riigivõrgul on oluline roll nii sidetaristu kui laiemalt digiteenuste toimepidevuse tagamisel.
22. Soovitame võtmesuunda 4 „Digiriigi arengu strateegiline juhtimine“ täiendada eesmärgiga vähendada järjepidevalt taakvara osakaalu digitaalsetes teenustes.

Alaeesmärk 2: IT-vaatlikum, turvaline ja kaitstud küberruum

23. Soovitame pealkirja ümber sõnastada kui „IT-vaatlikum ühiskond, turvaline ja kaitstud küberruum.“ IT-vaatlikus on kasutatav pigem ühiskonna (inimesed) kui küberruumi kontekstis.
24. Palume lisada eesmärgina tõsta küberturbe teadlikkuse taset kogu riigis. See on ühine eesmärk ja eeldus erinevates organisatsioonides teadliku küberturvaline käitumine tagamisel.

Alaeesmärk 3. Hüperühendustega Eesti

25. Soovitame täiendada eraldi võtmesuunana tasukohase sideühenduse saavutamine. Väga suure läbilaskevõimega võrgu kättesaadavus riigis on tabeli kohaselt 81%, kuid Statistikaameti andmetel on vaid 30% ettevõtetel ühendus 100 - <500 Mbit/s ning ühendus 500 - <1 Gbit/s vaid 13% ettevõtetest. Seega võrk on kättesaadav, kuid see pole võrreldes naaberriikidega taskukohane.
26. Sidetaristu toimepidevuse ja turvalisuse kindlustamise juures soovitame eraldi ära mainida vajaduse teha eraldi strateegilisi taristuotsuseid julgeolekukaalutlustel, näiteks hankides kallimaid seadmeid usaldusväärsetest allikatest odavamate riskantsemate seadmete asemel toimepidevuse eesmärgil.
27. Soovitame täiendavalt selgitada, kellest või millest sõltumatust soovitakse välisühenduste osas saavutada. Samuti palume täiendavalt selgitada, kuidas sõltumatust luuakse – kas pigem uute ühenduste loomise või olemasolevate ühenduste sõltumatuks muutmise teel.

Teiste valdkondade kaasatus ning ootused, olemasolevad koostööd teiste valdkondadega

28. Soovitame avalike teenuste delegerimise osas rõhutada ka vajalike eeltingimuste loomist – teenuste kvaliteedi tagamine, küberturvalisus ja efektiivsus. See võimaldab riigil keskenduda järelevalvele ja strateegilistele prioriteetidele, jättes teenuseosutamise spetsialistidele.
29. Soovitame juhtide ja spetsialistide ümberõppe osas seada laiema eesmärgi vaid muudatuste vedamisest. Näiteks võiks eesmärk olla käivitada laiaulatusliku digioskuste täiendõppe, et võimestada juhte ja spetsialiste digimuutusi vedama, koostööd tugevdama ning digiprojektide rakendamist kiirendama.
30. Soovitame olulisena teadusrahastuse osas seada eesmärgiks esmalt selgitada teadus- ja arendustegevuse sisu digiriigis ning väärtustada olemasolevat koostööd teiste valdkondadega. See on püsiva ja kasvava rahastuse üks peamine eeltingimus, mis vajaks tänast praktikat hinnates korrastamist.

31. Tulevikuvalmiduse osas palume uute kompetentsikeskuste rajamise asemel või nendele lisaks rõhutada eesmärgina olemasolevate kompetentsikeskuste võimestamist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Joonas Heiter
peadirektor

Lauri Kriisa
Lauri.Kriisa@ria.ee